

Tre ripensiske Levnedsløb

Af Bjørn Kornerup.

1.

I Ribe Katedralskoles Bibliotek gemmes en Række haandskrevne biografiske Efterretninger især om Ripensere fra det 17. og 18. Aarhundrede. Flere af disse Biografier kan ved Lejlighed fortjene at blive fremdraget af deres Skjul¹. Foreløbig skal der nedenfor meddeles tre ripensiske Biografier. Den første er af Præsten *Hans Thomsen Vedel*, en Præstesøn fra Hvidding, i hvilket Sogn han blev født 1651, og hvori han døde 1706 efter i 20 Aar at have været Sognepræst sammesteds efter sin Fader, Thomas Henriksen Vedel. Han synes ikke at have tilhørt den bekendte lærde Æt af dette Navn, men hans Fader har formentlig taget Vedel eller Vejle som et Tilnavn fra sin Fødeby Vejle.

Biografien er tydeligt nok en Del af de Parentalia, der benyttedes ved Hr. Hans' Jordefærd. Uden just at bringe noget af væsentlig Interesse giver den dog en og anden ny Oplysning og er vistnok i det hele karakteristisk for den Form af Ligprædikener, som tidligere havde haft deres egentlige Blomstringsperiode. Skønt affattet i Tidens skabelonmæssige Stil, gør Ligtalen ikke noget meget tilgjort Indtryk, og ikke mindst den jævne Skildring af Hr. Hans' Dødsleje lader sig læse med Deltagelse.

Desværre er den Skikkelse, hvori Teksten foreligger overleveret, temmelig mangelfuld, idet det aabenbart er en mindre stave- og skrivekyndig Person, som har besørget

¹) Jvfr. fra samme Sted Hans Sirichs Biografi i Kh. Saml. 7. R. III, 201 ff. — Vedels Biografi findes i Grønlunds Samlinger I, 2.

en Afskrift efter et nu forsvundet Forlæg. Det er derfor anset for forsvarligt i Udgaven at foretage en Del Normaliseringer, især med Hensyn til Brugen af Begyndelsesbogstaver og af Tegnsætningen. Enkelte Steder er der med en anden Haand — formentlig Ligprædikantens¹ — gjort Tilføjelser og indført Rettelser. Det er da vigtigt at kunne fastslaa, at hvor mange formelle Mangler der end kan lade sig paavise ved den bevarede Afskrift, er Teksten dog gennemset og godkendt af den, der var nærmest til at approbere den. —

Hvad sig belanger den sl: Guds Mand, ærværdige, meget hederlige og fornemme, vellærde, nu sl:, HE: Hans Thomsen Wedel, velfortiente Sogene Prest til Hvidding Mennighed, hans hederlige Biurd her til Verden, hans christlige Lefnet her i Verden og salige Endeligt fra denne Verden:

da er hand fød i Hvidding Prestegaard Anno 1651 d. 23 Julij af meget hederlige, christelige og fornemme Echteforældre: hans Fader vaar den ærværdig, meget hederlig[e] og fornemme, vellærd Mand sl: hos Gud, Her Thomas Hviidsen Wedel², fordom velfortiente Sogene Prest til Hvidding Mennighed; hans Moder den hederlige, dydige og Gud-elskende Matron, nu sl: Karen Her Thomsis, sl: Hans Andersens³, fordom edle og velviße Heritz Foget j Hvidding Herit hans kiære Daat[ter]. Disse hans meget hederlige og gud[frychtige] [Forældre] hafver strax effter hans Legem . . ⁴ været omhyggelige for hans . . og betimelig ladet hannem ved det hellige Daabens Sacramente indplant[e] i den sande Vinstock Christo Jesu, hvor hand af et synd-fød Menniske er blefven et igienfødt Guds Barn og ved denne gode Samvittigheds Pacht med Gud er ind-

¹) Denne er formentlig Herredsprovsten Søren Wedel i Rejsby, jvfr. S. 258.

²) Thomas Vedel (1616—86), Sognepræst i Hvidding fra 1647. — Han skrev sig selv Thomas *Henriksen*.

³) Hans Andersen nævnes endnu 1648 som Herredsfoged i Hvidding Herred.

⁴) Her og i det følgende enkelte Lakuner ved Slid af Papiret.

gaaet i Naadens Rige og giort delachtige i Haabet om den Salighed, som hand nu nyder hos Gud i Herlighedens Rige. Di hafver siden som fromme Forældre anvent tilbørlige Omhyggelighed saa vel hans spæde Legeme at rychte som ved idelig Forbøn Gud hannem baade til Siæls og Legems Varetecht og Vælfærd at befale, men og hafft god Omsorg at optuchte og opdrage hannem i Guds Frycht og Skickelighed, og derfor er blefven effter Aars og Alders Tiltagelße baade ved Gudfrychtigheds Øfvelße i sin Christendom med gudelige Bønners Læsning sampt Catechißmi og med adskillige aandelige Bøgers gode Lærdome stadfest saa og til ald Tucht og Ære ved Dyds [og Ski]ckeligheds Exempel anført. Effter at . . . [un]der gode Læremestere hafd naaet . . . [For]fremmelse i Skrifve og Regenkunsten, og der yttrede sig hos den sl: Mand et got jngonium, hvoraf hans kiære Forældre gjorde sig den Forhaabening i, at der med Tiden kunde blifve af hannem et nyttelig Redskab, som med Frugt og Nytte kunde tiene Gud i sin Menighed, har di besluttet at opofre hannem til det hellige Prædicke Embede og derfor betimelig ladet hannem med sinne andere sl: Brødre ved adskillige hederlige studiosos, serdelis hederlig og vellærde Hr: Niels Jacobßen Harrebye, dereffter troflittig Sogene Prest til Mandø Menighed¹, ærværdig Hr. Laur. paa Fanø² og meget . . . Hr. Peder Jandrup, siden Sogne Prest til . . .³, vnderviise i deris eget Huus. Midlertid giort saa god en Forfremmelse i det latinske Tungemaal, at der hand A^o 1665 effter sin sl: Faders gode Tycke blef udsent til Riber Skole og ofverlevert til Clarissimum Rectorem scholæ Ripensis, Mag: Gregorium Laurentij Fogium⁴, blev achtet da god for at komme i 5te Lectie og bekom til Informatorem,

¹) Niels Jacobsen (Harreby), Sognepræst paa Manø.

²) Vel Niels Lauridsen Struch, Sognepræst i Sønderho til sin Død ca. 1695.

³) Formentlig Peder Janderup († 1676), Sognepræst i Vodder.

⁴) Om Mag. Gregers Fog († 1697), Rektor i Ribe 1665—93 jvfr. Bjørn Kornerup, Ribe Katedralskoles Historie II, 36 ff.

hederlige og vellærde Hr: Lauritz Davidsen, den Tid berømmelig 5te Lecties Hører, der effter ærværdig og velmeriterede Sogene Prest til Pedste Menighed¹ og anne[x], nu sl: hos Gud. Vnder denne sl: Mands trolig og frugtbarlig information bekom denne voris sl: Medbroder merkelig Forbedring i det latinske og god Forfremmelße i det grædske Tunge Maal og andre der hos hørende philosophiske scientiis, at hand effter 2 Aars Forløb blev opsat i den øfverste Lectie, hvor vdj denne sl: Mand endnu tuende Aar freqventerede sub prænominato Rectore Clarissimo Mag: Gregorio Fog et Conrectore Clarissimo Mag: Christierno Blymestero²; blev siden A^o 1669 fra Riber Skole dimitterit og erlangede sit gode Testimonium til det loflige Kiøbenhavnfs Acadæmie der sin[e] Studia vidre at fortsætte³; og effter at hand sammesteds hafde staaet sin Prøve baade in stilo et artibus, er hand af Professorerne approberet og i de hederlige Studenters Tal indskrefven Rectore Magnifico Dno. Doct: Thoma Bartholino, Archiatro Regio et Professore honorario⁴; til Præceptorem Privatum hafver hand udvalt Excellentissimum et experientissimum D: D: Wilhelmum Wormium Med: et Phys: P: P: celeberrimum⁵.

Siden forblef hand paa Academiet og icke forsømt[e] de høylærde Professorum lectiones publicas, men hvad som af dennem blev dicteret flittig at annotere, og effter 2 Aars Forløb vndergaf hand sig examini Theologico og da ogsaa ab excellentissimis Dnis Examinatoribus approberet og af

¹) Laurids Davidsen Foss († 1704), Sognepræst i Pjedsted-Gaarslev.

²) Om Provst, Sognepræst ved Budolfi Kirke i Aalborg, Mag. Christen Blimester (Blymester) († 1680), der havde været Konrektor i Ribe 1666—76, jvfr. Kornerup, anf. Skrift II, 60ff.

³) »Iohannes Thomæ Wellejus« immatrikuleredes 20. Juli 1669 fra Ribe Katedralskole (Kjøbenhavns Universitets Matrikel, udg. af S. Birket Smith, II, 16).

⁴) Professor, Dr. med. Thomas Bartholin (1616—80).

⁵) Professor, Dr. med. Willum Worm (1633—1704).

dennem¹ erlanget gode og loflig Attestation og strax der effter fornøvelig Dimission, førde saa med sig høybemelte sin Privati Præceptoris Academici Nobilissimi et Excel-lentissimi D: D: Wilhelmi Wormii testimonium saa og Academicum publicum, vdj hvilcken begge, som endnu er forhaande, den sl: Mand gifvis et got og lofligt Vidnisbyrd baade om hans christelige og skickelige Forhold i Lif og Lefnet, saa og lykelige og loflige Forfremmelße i hans Studeringer.

Fra Kiøbenhafn paatog den sl: Mand med sinne For-ældris Villie og Videnskab sig en Reyße til Norge at besøge sin høytærede hvlde Farbroder, edle og høychtbar, nu sl: Hr: Andirs Henricksen², velfornemme Raad- og Handelß-Mand [i] Christiansand, opholdet sig i hans Huu[s] $\frac{1}{2}$ [Aar], og hafde hans gode sl: Farbroder ald behagelige Fornøvelße i hans Nerværelße og Omgængelße, som og vor gierne begierindis, at hand længere hos hannem skulle forblefvit og gaf derhos Forsichring om ønskelig Befor-dring. Men som til den sl: Mand kom hastig Bref, og vor sine kiære Forældris indstendig Begiering at begifve sig paa Hiemreyßen, saa effterkom hand samme vden nogen Forhalling og i Synderlighed hastede, effterdj hans ær-værdig sl: Fader vor blefven angreben med Svaghed. Som hans gode sl: Forældre hafde vdseet at hafve og holde, om det vor Guds Villie, denne deris kiære eldste Søn hos sig til deris Alderdoms Trøst og Stytte, saa med velbemelte hans sl: Forældris gode Beraad og Samtyche effter Paa-kaldelße til Gud og Raadførelße med fornemme gode Venner [blef] giort til stormæchtigste Arfve Herre og Konge Kong Christian d. 5te, høysalig - og loflig Ihu-kommelse, aller vnderdanigst Ansøgning, hvorpaa Hans

¹) MS.: denne.

²) Den eneste Raadmand i Christiansand med Fornavnet Anders, der er paatruffet, er Anders *Tønnesen* ca. 1661—68 (1670) (Sverre Steen, *Kristiansands Historie 1641—1814* S. 545).

Kongl. Maysttz allernaadigst Bref er bekommet og der vdj benaadet, at den sl: Mand formedelst hans Faders tiltrædende Alderdom skulle verre Capellan til Hvidding Sogn og siden effter hans Død hannem i Kaldet at sucedere som Sogene Prest¹.

Forblef saa hos sin[e] sl: Forældre i Lydighed og Ærbydighed og gick dennem til Hende med Trøst og Tieniste og for hans sl: Fader i hans Alderdom og Afmagt gjorde villige Opvartning med idelig Predicketieniste i 9 Aar, effter huis Forløb nemlig 1680 i 8toobr. Maanet den sl: Mand af veledle og høyærværdig sl: Døchter Peder Jensen Kragelond, da værende og høymireterende Biskop ofver Riber Stifft², er blefven examineret, approberet og med Hænders Paalegelse vdj fornemme, hederlige Presters Nær-værelse ofentlig i Riber Domkircke til det hellige Predicke Embede ordineret til at være, i hans Faders Lifis Tid, Medtiener og effter hans Død Sogene Prest for Hvidding Mennighed³; og hafver hand fra fornevende Tid det hellige Predicke Embede til Guds Ære og hans Mennigheds Beste tro-fliteligen faarestaaet i 26 Aar; effter tiltraade Tieniste blef den sl: Mand fremdelis ved at blifve ved sine sl: Forældre 1 Aar, da hand slog sit Sind til det hellige og hederlige Egteskab og der for næst faargaande andechtig Bøn til Gud som det kiærlig Ehteskabs Indstifter og LyckSaliggjører nest sønlige og sømmelig[e] Raadførsel med sinne hederlige og kiære Forældre samt hvlde Paa-rørende lod bede om den hederbaarne og dydige Jomfru Anna Crestina Conradi⁴, velærværdig, andectig og fornemme, vellærde sl: Hr: Conradi Thorsen, velfortiente

¹) Jvfr. Jydske Registre 1672 10. Decbr. Nr. 174 (i Indlæg hertil Thomas Henriksens Ansøgning af 8. Novbr. 1672).

²) Dr. theol. Peder Kragelund (1602—81), Biskop i Ribe 1650—81, jvfr. hans Selvbiografi i Kh. Saml. 7. R. I, 267 ff.

³) Joh. Thomæ Hviddingius er indført i den gejstlige Edsprotokol for Ribe Stift mellem 10. Septbr. 1680 og 17. Jan. 1681 (Danske Samlinger IV, 133).

⁴) Anna Christine Conradi (1660—1732).

Sogene Prest til Heldevad og Høyvad Sogene¹, hans kiære Daatter, men som velbemelte hendis sl: Fader blef hinde tilig af Gud bort kaldet, saa hafde den baremhiertige faderløbes Forsørger hende en huld og from Fader beskicket i den velærværdig, meget hederlig, velfornemme, vellærde sl: HE: Hans Høyer, vel mireterede Sogene Prest til samme Mennigheder², hvilcken sl: Guds Mand ved huld Forsorig og kiærlig Omhygelighed altid lod see et faderlige Hiærtis berømmelig og bestandigt kiænde Mercke mod denne sin elskelige Stifdaatter, som hun kunde vaaret hans egen Daatter; gaf og effter bemelte ærbødige og kiærlige Begiering til hende og hendes hederlige gode sl: Moder villig og velmentte Samtøcke, og slvttedis deris Egteskab ved Brølups Høytid j Heldevad Præstegaard vdj en hederlig og forneme folckrig Forsamling Aar 1682.

Med samme sin elskelig og dydigste Kiæreste hafver den sl: Mand lefvet et kiærligt, fornøyligt og ønskeligt Egteskab vd[i] 24¹/₂ Aar, og jmidelertid har Gud velsigenet dem med 6 Børn, 3 Sønner og 3 Døttre. Af hvilke den eene Søn og den eene Daatter i deris Børne-Aar i Herren for deris sl: Fader ere hen-sovede, af de andere fire, som effter lefver, hafver denne sl: Mand haft ønskelig Glede og Fornøyelße, og om det hafde behaget den naadige Gud at formere hans Aar, skulle Gud visseligen ved sine kiære Børns Lycke og Forfremmelße forøget hans Glæde. Gud, som har sat dem med deris bedrøvede gode Moder i denne Sorig, hand besøge dem med sin krafftige Trøst og være fremdelis deris mechtige Forsvar og naadige Fader.

Hvad sig ellers denne sl: Mands Lefnetzforhold vedkommer, da har hand saa vel som andere syndige Menisker hafft sin Svaghed, hvilcket hand har kient og veemodeligt klaget ofver, dog hafver hand haft sinne Dyder, som fortiener sin Lov; i hans Kald og Embede har hand været en

¹) Conrad Thordsen († ca. 1662), Sognepræst i Hellevad-Egvad (ikke Højvad).

²) Sognepræst i Hellevad Johannes (Hans) Hoyer.

aarvaagen, tro og vindskibelig Herrens Tienner, med Guds Ord har hand veret en reen Lærer, og Kirckens gode Ting har hand vddelt som en tro Huusholder; sine Sogene Folck har hand elsket og hos dennem været venlig og omgenge-
lig; mod sinne Venner tro og tjenestvillig; mod sinne Huuðgesinde en god Hußbonde; mod sinne Børn en Hiær-
tens from Fader, som med største Omhyggelighed hafver beforderet deris Optugtelße og med villig Gavmildhed deris Fremtaref og Forfremmelße; saa at de med deris kiære Moder og andere bemelte nu savner en from Fader, en hvld Elsker og en god Ven, ja en omhygelig Forsørger og vprichtig Forbeder.

Hvad sig denne sl: Mands Sivgdom, Død og Hiemfart fra denne Verden belanger, da har hand af Gud i sin meste Lifs Tid været begafvet med den edle og yperlige Sundhed, indtil for 5 Aar siden, da hand blef angreben med en Skørbugs Flod, som satte sig i hans eene Been og foraar-
sagede ham icke liden Smerte og Afmagt, at den sl: Mand i 18 Vger kunde icke komme i sin Kircke at forrette nogen Tieniste, men maatte blifve ved Sengen og i sit Huus at forfølge den af veledle Medico Dockter Christopher de Hemmer¹ og konsterefarene Chirurgo Key Bonnifacio for hafvende Cuur og forventte den af Gud beskickedes Hielpe-
tid, og det behagede da den naadige Gud at lykkeliggjøre de brugte Mideler og legge nogele Aar til hans Alder, saa at hand med Esekia icke allene kunde forlade Sengen, men og forføye sig op igien til Herrens Huus². Icke dids-
mindre følede og fant den sl: Mand jdelig siden ommelte Siugdoms ofverblefvne Lefninger, som gjorde hannem dagelig Vee, at omindskønt hand icke vor sengelegendis, saa maatte hand dog beklage sig ofver sit Legemes svage Constitution, thj hand vaar besværd med Skørbug og sær Afmagt, hvor ofver hans Embeds Forrætninger falt hannem

¹) Stadsfysikus i Ribe, Dr. med. Christopher de Hemmer (1664—1715).

²) 2. Kong. 20, 5; 8, jvfr. Jes. 38, 22.

besværlig, og vnder denne Byrde suckede hand mange[n] Gang og bad Gud, dersom det kunde være hannem behageligt at frelße hannem fra dette Døds Legeme og vdfri hannem af dette bittere Lifis Fengsel. Denne Svaghed har saaledis næstafvigte Sommer tiltagen, og Kreffterne der ved aftagen, at hand altid blef skrøbbeligere og ligesom [den] Væg, der staar paa Fald, altid jo lenger io meere siuntis at helde til Grafven.

Imidelertid har den sl: Mand effter Formue, ia ofver Formuen, giort sielef Tieniste i sin Kircke og der ved beklaget, at hand icke, som hand vilde og skulle, kunde forrette dette hellige Værck, thj jcke allene Legemeds, men og Sindeds Kræffter formindskedis og fornemmelig lod Hvkommelßis Svaghed sig indfinde, hvor over den sl: Mand af Omhyggelighed for Guds Mennighed som og for sit eget Huus besluttede at søgge Gud ydmygst med Bøn og Paakaldelße, saa og allervnderdanigst at supplicere til vor allernaadigste Arfve Herre og Konge at maatte beskickis en døchtig Mand til at antage Embedet og paatage sig Embedetz Besværlighed og i dybeste Vnderdannighed begierede den sl: Mand til sin Successorem hederlige og væl lærde vnge Mand Mons: Clemend Jørgensen Fog, S: S: Theologiæ Studiosum et S: ministerii Candidatum¹, som og dertil har været vdseet af Gud, der har bøyet og beveget Kongens Hiærtte at forordene hannem til en Lærere for denne Guds Mennighed, hvor om vor ønskelig Tidenge 2 Timmer for denne sl: Mands Afskeed², og maatte det behaget Gud, at samme kunde blefvet hørt af hannem, skulle det visselig opvagt i hans Hiærte en ønskelig Fornøyelße og opmunteret hannem der fore at sige Gud inderlig Tack, førind hand indgieck i Englens Forsameling at siunge med dennem evig Lov. Gud self, som har forderet dette Verck, være der for evig æret og lade det frem-

¹) Senere Provst og Sognepræst i Hvidding Clemens Jørgensen Fog (1682—1763), gift med en Datter af Hans Thomsen Wedel.

²) Jvfr. Jydske Registre 1706 4. Decbr. Nr. 133.

dels lyckis og vel[s]igenes til sit Navens Ære, denne christen Menigheds Beste og det hederlig Sørge Huus til Trøst.

Effter at den sl: Mand dog icke vden merckelig Besvær hafde forræted sin Kircke-Tieniste Søndagen, som vor d. XVI. p. Trinitatis, er hand næst følgende Mandag Morigen, da hand vilde vdgaa i Gaarden, over falden af en hefftig Svimmelße og der over nedfalden til Jorden, hvelcket der hans Folck formerckede, traadde strax til at opløffte hannem, bære hannem ind i Huuβet og satte hannem paa en Stol. Af Bekømmering, som fantis over den v-formotte Tilfald, lod den sallige Mand og gode Kiæriste bedde deris kiære Naboe, hederlig Hr: Søren Pedersen Wedel, Sogene Prest til Reyßby Mennighed¹, at besøge dem, som og strax indstilede sig og ved Ankomsten erfarede, at det af ont vor blefven noget bedere, og gaf den hastig paakommende Svagheds hastige Forandering hans hulde Kiæriste og andere nærværende viße Forhaabening om videre Bedering; men den sl: Mand fand sin Tilstand svagere ind den af andere formerckedis, og derfor, som Legemet vor saa skrøbelig, saa vor hans hiærtelig Forlængsel at faa Siælen størckede ved Guds Naade, hvorfor hand iblant anden Samtale med ommelte sin kiære Naboe gjorde vænlig Begiering, at hand næste, heller anden, Dag der effter vilde betiene hannem paa sit Embeds Vegene med Afløse-ning og den hellige Naderes Delachtighed som og, at hand i verendis Svaghed vilde gjøre Tieniste for hans Mening-
hed, hvilcket af hannem villige blef til sagt og effter kommet, i det hand icke alene overkom nest følgende Tiβdag, da den sl: Mands Tilstand befantis slætere og svagere, og den fattede Haab om Sundhed begynte at formindskes, men og som den sl: Mand gierne ønste sig bekvemmere til at bruge Sallighed[s] Midel, lod effter Aftalle imellem dem ved Afskeed sig indfinde Onβdag Morgen 22 September, da effter bodfærdige giorte Skrefftemaal er fult

¹) Provst, Sognepræst i Rejsby Søren Pedersen Wedel (1662—1749), en Sønneson af A. S. Vedel.

Absolution og der paa hans kiære Frelßeris Jesu Christi helligste Legems og Blods Deelachtighed til en vis Pant om alle sinne Synders Forladelße, det ævige Lif og Sallighed, og der hand nu vor vederqvæget med dette Cordial, er hand af Guds Ord formanet til Taalmodighed i Kaarse[t] og Bestandighed i Troen, saa og ved trohiærtig Ønske til Lifs og Siæls Velfærd ved Herrens Velsigenelsis Ofverliusing Gud befalet. Som da den forrige Tilfald hafde ladet sig til Siune, og den sl: Mand af den kiære Guds faderlige Haand blev rørt, at hand icke allene blev afmectig, men den venster Arm og Bien blev v-dychtig og fast v-bevegelig, hafver hand icke forachtet det iordiske Middel, som Gud self hafver stiftet Menisken til Nytte og der for vd skicket sin Vogen til Ribe med ydmygst Begiering til vel edle og vel fornemme Hr: Doctor Christofer de Hemmer, vel bestalter medicum practicum og canonicvm samested, at hand vilde bemøye sig at vd fare til at vd forske hans Svaghed og forordene, hvis der kunde achtis tienlig til Førligheds Restitution. Dog er ingen Forandring seet til Bedering, men Svagheden har holden den sl: Mand iderlig ved Sengen og i midelertid er hand kiærligst besøgt af fornemme Paarørende og mange gode Vænnere, serdelis vor det den sl: Mand en hiærtelig Fornøyselße at nyde sin hvlde Hr: Svieger-Søns, vel ærværdig Hr: Rieses¹ og hans dydige Kiærstis, sin eldste og elskelige Daatters Nærværelße da effter nogele Dagis Fortøfvelße, sær at velbemelte hans kiære Daatter forblef en Tid lang hos hannem, blef tagen en sørgelig og vemodelig Afsked med trohiærtig Ønske til all Velsigenelße og evigvarendis Sameling i Himelen; og saa har den sl: Mands eeniste hulde Syster som hans dydige Kiærstes Hr: Hr: Brødere paataget sig den Møye at besøge deris gode Broder og Svoger i hans Svaghed og med deris ønskelig Nærværelße været hannem til Trøst og Husvalelße, saa vel som andre fornemme gode

¹) Ikke med Vished identificeret.

Væner af Slechtskab, Svogerskab og Naboeskab gavde deris Kiærlighed til Kiænde med deris hulde Besøgelß og at ønske den sl: Mand Guds Naade og himmelgifven Kraft i Lidelße og Død, hvelcken Afection og Ære den sl: Mand glæde sig ofver og effter hans svage Tilstand kiente med Tacknemelighed. Af velbemelte Hr: Docter er den sl: Mand nogele Gange blefven besøgt, som og adskillig Medicamenta mod Svaghed har forordenet, men som alle medicamenta mod Døden er forgiefvis, hafver den sl: Mand godvilligen stillet sin Villie vnder Guds Villie, besidet sin Siæl i Tolmodighed og tackede sin Gud for et naadig Kaars, vdi hvilket hand ingen sønderlig Smærte vedste af at sige. Men som Legemets Kræfter ved Brystsvaghed, Slimens Ofver-Flødighed og ingen Spises Nydelßer Tid effter anden aftog, saa tiltog Sindeds Kræfter i at forachte Verden, at søge Guds Naade og at forlængis effter Himmelen, hvorfor den sl: Mand lod det være sin dagelig Øfvelße at holde sig til Gud med andæchtig Bøn. Men det og vor hannem en Glede at lade sig af sin Gud elskende Kiærste adskillige gudelige Bønner forebede, hvor vdi hun, som i deris gandske fremdragene Egteskab saa og i hendis kiære Mands Svagheds og Afskeds Tid, har beteet all Troskab, v-afladelig Flid og kiærlig Omhyggelighed Nat og Dag tilig og sildig at pleye og til Legems og Siæls Nødtørft at see hannem til Gode, og i denne Henseende har fortient den Velßigenelße, som den dydige Qvinde Rut forønskis: Herren giøre Barmhiærtighed mod hende, som hun har gjort mod den døde, Herren lad[e] hende finde god og fornøylig Rollighed¹ ia lade hende op-lefve ønskelige Glæde af alle hendis Børn!

Ved saadan tiltagen Svaghed og Legems Skrøbelighed førde den sl: Mand aandelige Discurs med sin Skriffte-Fader, og, saa offte hand vor hannem nærværendiß enten Søndage eller andere Tider, hørde gierne, hvad hannem til

¹) Ruth 1, 8—9.

Forberedelse mod Døden blev faarestellet, som og holte dagelig Samtale med nærværende edle og vællærde Studioso Mons: Roubach¹ nu om dette Lifs Elendighed, nu om det ævige Lifs Herlighed, og har velbemelte Studiosus intet ladet feyle som en tromenendis Christen og S: Ministerii Candidatus iderlig at erindre det, som tiente til Siælens Frelse.

Naar den sl: Mand kom i Tancke sinne Synders Mangfoldighed, hvor med hand i sin Lifs Tid hafde fortørnet sin fromme Gud, aabad hand dem med et bodferdigt Hierte og hafde disse Ord paa Tungen: sols ia so zeyn, das Straf und Pein auf Sünden folgen müssen, so fahr hie fort und schone dort und las mich hie vol büssen. 16 eller 17 Dage for hans Afsked, da hans Tid og Død formedelst Siugdomens Tiltagelse og Kræffternes Aftagelse siuntiß at nærmere sig, vilde den sl: Mand og komme sin Gud nærmer og ved sin ommelte kiære Naboes Nærværelse obenbarede sin Forlængsel paany at komme i Forligelse med sin Gud og Foreening med sin Frelsere og begiærde, at hand næstkommende Søndag, som vor d. 24 effter Trinit., om Morgen vilde være hos hannem; da den sl: Mand effter foeregaande Bekiendelse af et bodfærdig Hierte mod Gud og af et forligeligt Hierte mod alle Mennsker tilhørde den fremførte Talle med Taare vdj Øyne, anammede Absolution og sin Frelßeres Jesu Christj Legem og Blod til tryk Reyße- og Tære-Penning fra denne elendige Værden til den frydefulde Himmel. Effter at hand da vor styrcket og trøstet af Guds Ord, gaf hand sin kiære Skriffte-Fader Hand med vænlig Tack for all god Tienniste og tillagde dette Ønske: Gud lønne Eder og lade det gaa Eder og Eders Huus altid og evig vel! Effter den Tid vor hans Hierte opfyldt med Attraae, at hand kunde forløbes og faa sin Siæl i Guds Haand, hvileket hand gaf tilkiænde med den vdvalde Ligetextis Ord: ieg vil befalle min Aand i din

¹⁾ Ikke fundet immatrikuleret i København eller Kiel.

Hand, du forløste mig, Herre, du Sandheds Gud¹, og glæde sig med Apostelen Paulo: Herren skal forløse mig fra alt vnt og hielpe mig til sit ævige Himmelrige². I saadan Tro og Trøst suckede hand inderlig og idelig til Gud og særdelis Natten for 2^{den} Adventz Søndag, da hand ofvermaade vor besveret med Brystens Tranghed og kort Aande, og det siuntis, ligesom den Nat skull[e] blifvet den sidste Nat, og hand self formerckede, at hans Lifis Ende icke vor langt borte, lod hand begerre fornevende sin kiære Naboe til sig, som strax ved Ankomsten opmunterede hannem til Bøn og Tro og ved Guds Aands Bistand indslutte sig i Jesu Kiærligheds Arme og saa frimodeligen gaa den sidste Fiende, Døden, imod i den fulde Forsickering, at hand ved Jesu og hans Aands Hielp kunde stride den gode Strid, til Enden beholde Troen og føre herfra Troens Ende, Siælens ævige Sallighed; bad saa hiærtelig til Gud: hiærtelig ieg nu længis effter en sallig End etc., o du Guds Lam, som bar all Værdens Synder, borttag mine Synder, forbareme dig ofver mig og forleene mig Fred, Naade og Sallighed. Særdelis lød den Tid som tilforn mange Gange de Hiærtesuck i Munden: o Jesu, for din Død og Pinne forlad mig alle Synder mine! o Jesu, for din Død og Smerte trøste mig og alle bedrøfvede Hiærter! o Jesu, for dit dyrebar Blod gjør mit Endeligt salligt og god! Gud skille mig ved alt det, som dig er imod, saa faar ieg paa alle min Sorig Boed! Alting, o Herr, befaller ieg dig, vig, du min Gud, dog alderig fra mig! Vær hos mig i min sidste End' og frelß mig [u]d af all Elende. Med diße og andere smaa Buner [!] vpløfftede hand, den sl: Mand, sit Hiærtte til Gud, og andere lagde deris Forbøn til hans Bøn, icke aleene de hannem paarørende og den Tid nærværende Medchristene og Naboe i lige Maade, som de[r] foregaande saa og samme Søndag for og effter Predicken er bedet for hannem af dette hellige Sted og denne chrestene Mening-

¹) Ps. 31,6.

²) 2. Tim. 2, 18.

hed, men særdelis har hand Natten der effter begert af hans gode Kiæriste, at hun skulle blifve ved flitteligen at bede for hannem, som hand nu selef icke kunde, som hand giærne vilde, hvilket hun baade med andechtig Bøn og aandelig Leßennig trolig forrettede. Men og velbemelte Mons: Roubach blef ved i Troskab og Kiærlighed mod den sl: Mand baade til at vaage med hannem saa og ved den hellige Skrifftes Trøste-Sprogers Forrestillelse, Død-ψalmers og nøttelige Bønner[s] Forelæßening at holde hannem i aandlig Aarvaagenhed og Beredelse mod sin himmelske Brudgoms Komme, hvilken hand hiærtelig lengtest effter, med Andacht tog sig denne fremførte Trøst til Hiærte, blottede altid Hofvedet ved det søde og sallige Jesu Navns Fremførelse og bad vden Afladelse: ach, Herre Jesu! kom! kom dog snart, ach snart, ach snart!

Mandagen da ommelte hans kiære Naboe fra Morgen til Aften vor hannem nærværindiß, vedblef den sl: Mand i saadane Tancker og Tale som og Tißdagen, saavit Sandserne, som ved Svaghedens Forøgelse alt blef svæcher, tilstreckede, og effter at hand til forn hafde taget Afsked med Kiæriste og Børn og enhver i Hußet med Tack for deris Kiærlighed, beeteede Huldhed og Tienestvillighed og Velsigenelses Ønske ofver dem samptlige, befalede hand alle i sit Huus og i sin Menighed den naadige Gud og sin egen Siel med de oplæste Davids Ord: ieg vil befale min Aand i din Hand, du forløste mig, du Sandheds Gud. Tisdag mod Aften paakom den sl: Mand større Afmacht, og stundedet det til Helligafften, samme Tid ofverkom effter Begiering hans kiære Naboe, som da fant hannem i den Tilstand, at Syn, Hørrelse og Mælle forgickes, hvor ofver med Paarørende og mange gode Medchristene blef forrættet Forbøn icke vden Grad og Taare, vnder hvilken Paakaldelse til Gud Herrens Velsig[n]elsis Ofverliusening og hans Siæls Ofverantvordelse i Guds Giemme den sl: Mand sof hen vden nogen Rørelß og Bevegelse og bekom et sagt og saligt Endeligt, effter at hand hafde væ[r]jit i

sit Embede 26 Aar, i Ecteskab $24\frac{1}{2}$ Aar og med alt i denne Værden 55 Aar, 4 Maaneder, 2 Vger, som er den sl: Guds Mands gandskee Alder. Siælen er i Guds Haand vden Pinne, Legemet skal blifve i Jordens Forvaring til Roe og Hville, indtil den yderste Domsdag, da Gud igien skal sammelle dem til ævig Glæde.

NB. Den sorrig-fulde hederlig Enche og bedrøfvede Børn lader tienistlig tache denne anseelig Følgeschab etc:

2.

En veltjent gammel Skolemand og Præst i Ribe Stift var *Jens Sørensen Bjørn* (1655—1733), først Hører i Ribe, siden i 49 Aar Sognepræst i Vodder i Hvidding Herred. Da han var død, holdt hans mangeaarige Ven Lektor i Ribe *Peder Terpæger* Ligprædiken over ham. Det Parti af denne, som indeholder Beretningen om hans Levned, er endnu bevaret (Ribe Katedralskoles Bibliotek, Grønlunds Samlinger I, 3) og skal meddeles nedenfor. Det er bl. a. interessant ved at vise, hvorledes en Kirkemand af gammeldags Støbning som Peder Terpæger tænkte sig en udadleglig Præstesikkelse¹. —

Den Velærværdige og Vellærde Mand²
nu Salig hos Gud,

Sl. H.
Jens Blørns

Herr Jens Sørensen Biørn
Velfortiente fordum Proust udi
Hvidding Herrit og Sogne Præst
til Vodder Meenighed, Hans
Herkomst, Liv og Salige Død.

Fødsel Denne Salige Guds Mand er barnefødt i Ribe Aar 1655 den 6 Januarii af ærlige, Christelige og Gudfrygtige ægte-

¹) Et ganske kort Udtog af denne Biografi i P. N. Thorup, Blandede Efterretninger angaaende Ribe Cathedralskole 1837 S. 8—9.

²) Tilføjet med Peder Terpægers Haand: Begraven Torsdagen den 11 Junii A. 1733. — Paa en vedlagt Optegnelse angives Teksten for Exordiet Hebr. 13, 7. og for Ligprædiken selv Malach. 2, 7.

Forældre. Hans Fader var den ærlige, Velagte og Velforstandige nu Salige Dannemand Søren Pedersøn Biørn, Hattemager og Borger i Ribe, hvilken hannem i hans unge Aar fradøde; Hans Moder var den ærlige, dydige og Gudfrygtige nu Salige Danne Qvinde Anne Jensdaatter¹.

Effterat den gode Gud havde velsignet disse hans Kiære Forældre med denne liden Søn, haver de strax ved den Hellige Daab opoffret hannem til Gud, der at blive et Guds Barn, et Lem i den Christen Kirke, og en Arving til det ævige Liv; Dernest har de altid i deris bønner befalet hannem Gud, og baaret ald Christelig omsorg for hans opfostrelse og optugtelse, lært hannem fra barnsbeen at kiende sin Skabere, og saa tilig hand kunde tale, vandt ham til at tale om Gud og til Gud. Saa snart og hans spæde Aar vilde lide det, blev hand holden til Skole hos den Agtbare, nu Salige, Mand Søren Nielsøn, som den tid underviiste ungdommen i Ribe i at Læse, Skrive og Regne; under hvis information hand forblev indtil hans Alders 11te Aar;

Da hand Aar 1666, effter bemælte sin Skolemesters Raad og Forslag til hans Kiære Forældre, blev indsat i Riber Dom Skole af den, da værende, berømmelige Rectore, ædle, Velærværdige og Høylærde, nu Salige Mag. Hans Rosenberg, som tillige var SS^{te} Theologiæ Lector og Sogne Præst til Vester Vedsted Meenighed²; Hvor hand, under adskillige Informatoribus, paa 10de Aar gik alle Lectierne igiennem med flid, skikelihood og lydighed, til ald god forfremmelse og sine Læreres Fornøjelse.

Aar 1676 er hand, med den nu i Gud Salige Biscops, Hans Høyædle Høyærværdigheds, Doctor Peder Krage-lunds³ consens, og den da værende Rectoris, Mag. Gregers

Daab

Barndom

Skolegang i
Dansk SkoleI Riber
Latinske Skole

Deposition

¹) Om Jens Bjørns Forældre, hvoraf Moderen Anne Hansdatter døde fattig 1696, se Fra Ribe Amt VII, 1928—31, S. 75.

²) Hans Rosenberg (1627—87), Rektor i Ribe 1660—65, derefter Lector theologiæ sst. (jvfr. Bjørn Kornerup, Ribe Katedralskoles Historie II, 33 ff., 117 ff.).

³) Jvfr. S. 254.

Fogs¹ gode Testimonio, tillige med 7 andre sine Meddiscipler, fra Skolen til Kiøbenhavns Academie dimitteret; Hvor Hand, effter foregaaende examen Styli et Artium, er befunden dygtig, og i de Hæderlige Studenteres tal indskrevet, da den Høyædle og Velbyrdige, nu Salig, Doctor Wilhelm Worm², (hvilken hand til sin privatum Præceptorem udvalde) var Rector Magnificus, og den Vitberømte, nu Salig, Doct. Olaus Borrichius³ var Facultatis Philosoph. Decanus⁴. Siden forblev den Salige Mand ved Akademiet, for at profitere af de berømmelige Professorers Lectier, Collegier og Raad, og tillige for at øve sig i at opponere og respondere paa det Kongelige Communitet.

Academiske
Levnet

Imidlertid blev hand af Velædle Herr Cancellie-Forvalter Søren Vestesøn⁵ begiert at informere hans børn, hos hvilken hand forblev i to Aars tid og underviiste dem med flid og Sagtmodighed saaledis, at de til Forældernis fornøjelse vel avancerede.

Information hos
H. Søren
Vestesøn

Derhos tog hand sine egne Studeringer, ei alleene om dagen, horis subcisivis men endog om natten saaledis i agt, at hand samme Aar submitterede sig Examini Philosophico og erlangede derpaa primam in Philosophia Lauream; Og nestfølgende Aar 1678 undergav sig De Høyærværdige og Berømmelige Theologorum, nu Salige, Doct.

Examen
Philosoph.

Attestatz

¹) Jvfr. S. 251.

²) Jvfr. S. 252.

³) Professor Oluf Borch (1626—90), selv Student fra Ribe Skole (1644). — Med Borchs Samtykke disputerede Jens Bjørn i Regensauditoriet 5. Oktbr. 1678 over Dissertationen »Exercitatio ethica de fortitudine«. Det kgl. Biblioteks Eksemplar er forsynet med en egenhændig Dedikation til Nicolaus Nic. Aastrupius [1642—1701], »fidelissimus et dignissimus Præceptor suus quondam«.

⁴) »Ianus Severini Biorn« immatrikuleredes ved Universitetet 24. Juli 1676 (Kjøbenhavns Universitets Matrikel, ved S. Birket Smith, II, 65). 29. Maj 1677 blev han Baccalaureus (sst. II, 73).

⁵) Søren Vestesen († 1712) var Kancelliforvalter ved Danske Kancelli siden 1676 (Den danske civile Centraladministrations Embedsetat 1660—1848 S. 240).

Christiani Noldii og Doct. Christophori Schletteri¹ Examine, som fandt Hannem saa vel øvet i den Hellige Skriffts Læsning og saavel grundet i Troens Sager, at de derover har meddeelt Hannem Attestationem *Haud Illaudabilem*.

Strax der effter blev den Salige Mand anmodet af den Vitberømte, nu Salige, Doct. Niels Iespersøn², da Stads-Physico i Aalborg samt og af Velærværdige, nu Salige, Mag. Christen Blymester Sogne Præst til S. Butolphi Kirke i Aalborg³, deris Børn at informere. Men, som der samme tid, effter Høybemælte Herr Biscop Kragelunds forlangende, indkom skrivelse, saa vel fra da værende Riber Skolis Rector, nu Salig, Mag. Gregers Fog som⁴ Mag. Peder Terpager⁵, at, som en Lectie i Skolen var vacant, skulle den Hannem offereres; Resolverede hand at tiene sin Fæderne-Skole og By, og blev i Skolen introduceret ovenmælte Aar 1678 i November; Siden har hand betient denne Station paa 6te Aar og imidlertid med tilbørlig flid og omhygelighed opvartet Ungdommen, til dens opbyggelse og sin foresatte Øvrigheds fornøjelse⁶.

Vocation
til og

Tieniste i
Riber Skole

Aar 1684 i Aprili, da Gud ved en Salig død havde hen-

Kald

¹) Dr. theol. Christian Nold (1626—83). — Dr. theol. Christopher Schletter (1629—88), siden Biskop i Trondhjem.

²) Dr. med. Niels Jespersen († 1696), siden Vicestiftamtmand over Aalborg Stift.

³) Jvfr. S. 252.

⁴) Her er overstreget: fra den berømmelige og Høylærde.

⁵) Mag. Peder Terpager (1654—1738) var Konrektor i Ribe 1676—87, siden Lector theologiæ sst. Jvfr. Kornerup, anf. Skrift II, 64 ff., 198 ff. — Herefter er overstreget: da Conrektor i Riber Skole, og nu Lector SS^{tæ} Theologiæ, Canonicus i Riber Dom Capitel, og Sogne Præst til Vester Vedsted Meenighed (hvis oprigtige Venskab hand til sin død venererede).

⁶) Jens Bjørn rostes for sin fortræffelige Undervisning (Kornerup, anf. Skrift II, 71).

⁷) Damianus Johansen (Hansen), Sognepræst i Vodder fra 1676. Hans Dødsaar angives almindeligvis at være 1683 (jvfr. Sønderjydske Aarbøger 1913 S. 105).

Ordination Kongelig Majestet Salig og Høyløflig Ihukommelse Kong Christian den Femte, at kalde og forordne Velbemælte, nu Salige, Iens Sørensen Bjørn, til at være Sogne Præst for samme Guds Meenighed¹; Hvorpaa hand og, effter overstandene Examen, af Høyberømmelig Ihukommelse nu Salig hos Gud, Høyædle og Høyærværdige Doct. Christen Lodberg² er ordineret, at forestaae og Lære denne Mee-nighed.

H. Embeds-
forhold Dette høye og Hellige Embede har hand siden betient i 49 Aar, og det saaledis, at hand, som Gud og hver mand vitterligt er, har stedse beviist sig en villig, tro og aar-vaagen vægttere paa Israels mure; Effter Pauli formaning, rættelig deelt Sandheds Ord; Af Guds Ords Ligendefæ frembaaret ny og gamle ting; Prædiket Loven skarpelig og Evangelium trøstelig, med lærdom, formaning, straf og hu-svælelse; Uddeelt de Hellige Sacramenter tilbørlig effter Christi egen Indstiftelse; Vedligeholdet den Christen Kir-kes Disciplin, og drevet Lutheri Børnelærdom med for-nøden underviisning; Over alt i sine daglige Bønner over-leveret sin anbetroede Hiord vor Siæls rætte Overhyrde og Biscop Iesu Christo; Og prydet Lærdommen med et Chri-steligt Levnet, og behagelig omgængelse med alle og en hver, som Hiordens eksempel. Saa at hvert rætsindigt Guds Barn, i sær denne Guds Meenighed, hans dødelig bortgang med Længsel beklager.

Ægteskab Vender vi nu voris tale fra Guds huus til den Salige Mands eget huus, da, effterat Hans Elskelige, nu Salige Søster ungefær i 3 Aars tid havde forestaaet hans Huusholding, og hand imidlertid med stor besværlighed havde forbedret Præstegaardens heel forfaldene huuse, har Gud bøyet hans

¹) Den 26. April 1684 beskikkede Kongen Jens Bjørn til Sognepræst i Vodder (Jydske Registre 1684 Nr. 26). I sin — udaterede — Ansøgning havde han søgt om Succession i Kaldet efter Hr. Damianus Johansen, som »ligger gandske maaleløs og uden sands og icke meere kand sit Embede betiene« (Indlæg til samme).

²) Dr. theol. Christen Lodberg († 1693), Biskop i Ribe fra 1681.

hierte til den ædle og Dydzirede Jomfrue Marine Clausdaatter¹ af Roost, ædle og Velviise, nu Salige Claus Clausen Caspergaards forrige velbestalter Herridsfoget over Nørrangstrup Herret² og ædle og hødydige Madames, nu Salig Apollinie Riegels deris Elskelige daatter; Og blev deris af samtlige Venner samtykte ægteskabs Løffte, effter foregaaende Christelige Trolovelse, ved Præstelig Copulation fuldbyrdet i Arrildt Kirke Aar 1688 den 7 Junii. Hvilket deris Ægteskab, som stod i 45 Aar ringer 1 uge, Gud har velsignet med 5 Sønner og 4 døttre, af hvilke een Liden daatter faae uger effter fødselen Salig er i Herren hensovet.

Imod sin Kiære *Hustru* har den Salige Mand beviist sig en from og fornufftig Ægtefælle; Imod sine *Børn* en forsynlig og omhygelig Fader; Imod sine *Tyende* en god og rætfærdig Hosbonde; Imod sine *Svogre* en huld og trofast Ven; Imod sine *Herreds Brødre* en fortrolig og oprigtig Broder og Naboe; Imod sin foresatte *Øvrighed* hørsommelig og ydmyg; Imod begge *Præste Enkerne* i Kaldet, nu Salig hensovede, af hvilke Anne Sl. H. Damiani³ levede med ham i 14 Aar og Barbara Sl. H. Peders Janderups⁴ i 28 Aar, beteede hand sig saaledis redelig, at hand ei alleene bygde dennem begge huus uden for Præstegaarden, men end og i rætte tide leverede dennem deris beskikkede deel; Imod *fattige* og *Trængende* beviiste hand sig ynksom og gavmild, tienistvillig og behielpelig i raad og daad.

Omgængelse

Derhos gik det hannem, som der staaer om den gamle Tobia, at, effterdi Gud havde hannem Kiær, maatte det saa være, at hand maatte ikke være foruden Fristelser og prøver; I det Hand og Hans Kiære *Hustru*, foruden anden

Kors og Modgang

¹) I en Biografien vedlagt, samtidig Optegnelse hedder det, at Marina Caspersgaard var født i Roost i Arrild Sogn og døbt 1. Maj 1671.

²) Nicolaus Clausen Caspergaarde († 1675), Herredsfoged i Nørre Rangstrup Herred 1660—75 (F. J. Wests Samlinger i Rigsarkivet).

³) Anna Pedersdatter (ca. 1647—98).

⁴) Peder Jørgensen Janderup († 1676), Sognepræst i Vodder 1666—76.

Kors og modgang, som dennem effter haanden er arriveret, ei alleene maatte, ved deris ægteskabs begyndelse, see med største fare, sorg og Klage, at Præste Enkernis Aftægts huus 12 Fag, som ved et ildesindet menniske, var sat i brand, blev lagt i aske, og strax der effter, at der blev sat ild paa Præstegaarden, hvilket den gang, ved Guds Naadige hielp, blev slugt uden synderlig skade; Men endog i deris tiltrædende Alderdom Aar 1724 St^e Karens afften¹, som den gang indfalt paa en Løverdag, at Deris Præstegaard ungefær af 80 Fag ved en uløkelig vaade-Ild, med indavlede Høe og Korn, samt den største deel af meubler, Bøger etc. ynkelig Lagdis i aske.

Prouste-
Embede

Men, førend vi kommer nærmere til den gode Salige Mands maal og Ende, vil vi gaae lidet tilbage i Aarens tal, at betragte en ny æretitel og derhos besværlig byrde, som, effter afgangne Salig Herr Prousten over Hvidding Herrit Velærværdige Herr Iens Fersløv fordum Sogne Præst til Hørup Meenighed², paa samtlige Herriidsbrødres samtydige Val, hannem Aar 1713 den 21 Iun. i Riber Landemode af Høyædle og Høyærværdige Herr Biscop Ochsen³ blev confereret; Da Hand blev ordineret og beskikket til at være Proust over Hvidding Herrit; Hvilket høyvigtige og besværlige Embede hand siden med ald rætsindig nidkiærhed og forsigtighed har forestaaet i 20 Samfælde Aar ringer 3 uger.

Kalds Opladelse

Som nu den sidste saa uformodentlige som høyskadelige ovenanførte Ildebrand, der i hans Alders 70de Aar lagde hans huus og midler i aske, satte hannem i den Kummer, der saaledis i hans tiltrædende høye alder udtærede hans Kræfter, at derpaa fulgte nestfølgende 1725de Aar, da Præstegaarden igien bygdis, en saa besværlig som Langvarig Sygdom; Bevegede saadan hans høye alder og svag-

¹) Det var St. Karensdag (25. November), der 1724 faldt paa en Lørdag.

²) Provst Jens Ferslev (1653—1712), Sognepræst i Højrup fra 1680.

³) Johannes Ocksen (1667—1738), Biskop i Ribe 1712, i Aarhus 1713.

hed Hannem til at begiere sin Elskelige Søn Monsr Søren Ursin¹, som da var Hofmester hos Høy-Velbaarne Frue Hofmesterinde Walthers Søn Herr Baron Bielke i Kiøbenhavn², til at være sin Medhielper og Successor; Og, paa det hand derudi Kunde dis lykkeligere reüssere, da, effterat hand nogenledis var Kommen til rette igien, reiste hand selv til Kiøbenhavn, hvor hand derom, tillige med sin Elskelige Søn, gjorde allerunderdanigste ansøgning og, effter sin forlangende, blev Allernaadigst bønhørt af Deres Kongelig Majestet Salig og høyloflig Ihukommelse Kong Friderich den Fierde, som Allernaadigst gav og beskikkede Hannem velbemælte sin Kiære Søn til Medhielpere og Successor³; Hvorpaa hand og siden af voris nu regerende Allernaadigste Arve Konge og Herre er beskikket og forordnet at være Sogne Præst for Vodder Meenighed.

At deris omgængelse siden hidindtil paa 8de Aar har været saa Kiærlig og forligelig som rætsindig, er hver mand noksom bekiendt, og maa end af den bleege nid og misundelse tilstaaes og bekiendis. Desforuden har den Salige Mands Kiærste og nærværende Kiære børn i hans svaghed i alle optænkelige maader med ald Kiærlig tieniste gaaet hannem til haande; Besynderlig hans yngste elskelige daatter, der stedse, siden hand begynte at svekkis, og indtil hans sidste døds minut, nat og dag, stod hannem villigst og ærbødigst til reede, og lod intet fattis i ord eller gierning, som hun formaatte, hannem til opvartning og soulagement.

Paa ovenmælte den Salige Mands Langvarige svaghed fulgte nu effterhaanden Aar effter Aar, med tilvoxende

Svagelig
Tilstand

¹) Søren Jensen Ursin (Bjørn) (1694—1758).

²) Formentlig senere Oberst, Hofmester paa Glücksborg Christian Henrik Christopher Frederik Bielke (1705—79), hvis Moder Anne Christine Knuth († 1723) 2. Gang var gift med Gehejmerraad Frederik Walther († 1718).

³) Jydske Registre 1725 19. Novbr. (Nr. 227) med Indlæg. Heri tre Ansøgninger fra Jens Sørensen Bjørn (1725 25. Septbr., 10. Oktbr. og 12. Novbr.), hvori han bl. a. omtaler den ulykkelige Brand af Præstegaarden med hans Bibliotek 25. Novbr. 1724.

høye Alder, ei alleene de naturlige legems Kræffters affældighed og formindskelse, men endog virkelige sygdomme, der obligerede Hannem til, tit en tidlang at holde ved sengen; Ikke dis mindre, endskiønt hand havde sin trohulde gode Søn hos sig, om hvis duelighed til Embedet samt Sønlig redebonhed imod sig hand var, af saa mange prøver, forsikret; Vilde hand end fremdeelis anvende de øvrige Kræffter, saa længe nogle var til overs, til sin Frelseris ære og hans dyrekiøbte Meenigheds ufortrøden tieniste; Og tog derfor villig haanden i verket med sin Kiære Søn, saalænge hand noget formaatte; Indtil de to eller tre sidste Aars tid, da hans afmagt og svaghed nødde hannem til at overlade sin Elskelige og trohulde Søn nesten ald Embedets byrde; Hvorpaa hand i stilhed og rolighed tjente sin Gud i sit kammer med bønner og anden Gudelig Læsning, til sin egen trøst og opbygelse; Formerkendis vel af sin skrøbelighed, som et bud fra Herren, at hans fraskillelss tid lakkede io nærmere og nærmere til.

Sygdøm

Hvilket end mere yttrede sig sidst afviget imellem den 10 og 11 Maj om natten, da hand blev af saa haard svaghed angreben, at hand effterfølgende dag lidet eller intet sandsede. I hvorvel hand nu i de paafølgende dage noget forbedredis, ia Kom end og til de Kræffter, at hand, da hans gode gamle Velynder Velbemælte Herr Lector Mag. Terpager¹ med sin Ædle Frue Kiæriste besøgte ham, sad op, spise med dem, og fuldte dem ved afskeed til dørren; Saa tog dog sygdommen atter i paafølgende dage til igien; Men besynderlig blev hand paa første Pintzedag om efftermiddagen angreben af saa svar en catarrh for brystet, som per vices continuerede i alle tre Pintzedage, at den syntis at ville stemme aanden, hvor over sandsen atter forgik; Men fandt sig igien paa nest følgende Onsdag, saa at hand beholt siden sin sands og fornufft indtil sin Salige afskeeds sidste minut. I saadan hans svagelige tilstand blev hand ihukommet og Gud inderlig befalet i Meenighedens

¹) Tilføjelse af Terpager: Mandag den 18 Maji.

bønner baade her og i Roager Kirke¹, besøgt af adskillige gode Venner, og især af hans Kiære Sognefolk, som alle havde stor medlidighed med hans store svaghed. Og, som hand første Søndag effter sidst afvigte Paaske i Guds huus med sine Kiære Paarørende og andre Guds Børn, effter foregaaende Skrifftemaal var bleven deelagtig i vor Frelseres Iesu Christi Allerhelligste Nadere, saa blev sligt hannem een og anden gang bevegelig erindret til trøst og vederqvægelse for hans Siæl i denne hans sidste døds Kamp saa vel af hans Elskelige hulde Søn som af hans K. Naboe Nissenio Hygum², der, med sin hustru og daatter, den 29 Maj. tog sidste Kiærlige Afskeed med hannem.

Endelig behagede det Gud, at udfrie hans dyrekøbte og Død Siæl af sin bygfældige hytte og Jordiske Tabernacel til Guds børns herlige og Salige Frihed; I det at hand i sin Elskelige Svogers Ædle og Velviise Herr Herridsfoget Bertelsens³, i sin Kiæristis, hulde Søns og Kiære Døttres samt andre Guds børns overværelse sidst afvigte Søndag 8te dage Kloken halvgaaen to, sagtelig og sødelig, uden nogen Kiendelig smertfuld bevægelse, sin udødelige Siæl, med sin Frelser, i den Himmelske Faders Haand [overgav]; Da hand havde levet i denne Verden 78 Aar, 20 Uger⁴ og 4 Dage⁵.

3.

Til de markante, men ikke ubetinget vindende, Personligheder i det ripensiske Kirke- og Skolemilieu paa Overgangen mellem det 17. og 18. Aarhundrede hørte Mag. *Jens Brasen*, der blev Hører ved Katedralskolen 1685 og

¹) Nabosognets Kirke, hvor nedennævnte Nis Hygum var Præst.

²) Nis Hygum (1672—1740), Sognepræst i Roager 1701—40.

³) Lorentz Bertelsen († 1752), Herredsfoged i Nørre Rangstrup Herred ca. 1712—46 (F. J. Wests Samlinger i Rigsarkivet).

⁴) Herover skrevet af Terpager: 5 Maaneder.

⁵) Tilføjelse af Terpager: Præst 49 Aar Provst 20 Aar. Ægteskab 45 Aar. 45.

Konrektor ved samme 1688. Som saadan har han utvivlsomt indlagt sig Fortjeneste af Skolens Tilstand i en vanskelig Periode. 1698 blev han Sognepræst i Nordby paa Fanø og levede i dette Embede til sin Død i høj Alder 1736. I de mange Aar, han sad her, gjorde han et stort Arbejde for at bringe Øens raa og halvville Befolkning ind under kirkelig Tugt.

Jens Brasen var en meget kundskabsrig Mand, der har efterladt sig en Række Skrifter, men pedantisk af Væsen og Fremtræden. Christian Falster omtaler ham flere Steder i sine »Amoenitates«, men den berømte humanistiske Rektor kunde ikke finde meget Behag i denne vrantne og stiv-sindede Teolog. Jens Brasen var utilgængelig over for nyere Tidens Tankegang og bevarede til det sidste sit Standpunkt som gammeldags ortodoks-luthersk Teolog urokket¹.

Af Jens Brasen findes to Biografier fra det 18. Aarhundrede. Den ene (*A*) er indført i Nordby Sogns Liber daticus Fol. 22—24 af Brasens anden Eftermand Niels Hansen Friis († 1797)²; den anden (*B*) gemmes i Grønlunds Samlinger (E I 14d) i Ribe Katedralskoles Bibliotek. Medens *A* giver en mere jævnt fordelt Skildring af Brasens hele Liv, har *B* sin Styrke i den langt udførligere Fremstilling af hans Forhold til sit genstridige Sognebarn, Jacob Blom.

¹) Jvfr. min Ribe Katedralskoles Historie II, 46—8, 67—9. — Typisk for hans Standpunkt er hans »Den vildfarende og Guds Ord modstridende Meening . . . at Hedningerne bliver salige uden Christi Kundskab og Omvendelse til ham« [1729] med Paaberaabelse af en Række ortodokse lutherske Teologer (bl. a. Søren Lintrup, Hans Svane, Leonhard Hutter, Johann Gerhard, Jesper Brochmand o. fl.). Karakteristisk er ogsaa hans Lovprisning af »vores gode sunde og reene vor Kirkes Lærere, som kand sættes imod hine Pietister, Indifferentister, Naturalister og Fanatiquer« (S. 50) og hans Afsky for »conventicula under Gudfrygtigheds Skin«. Bedre er det at holde fast ved »den uforfalskede, pure og reene Lærdom« (S. 51).

²) Jeg takker Herr Sognepræst K. Voldum for velvilligst Udlaan af den paagældende Liber daticus til Benyttelse i Rigsarkivet.

Ved Udgivelsen er det blevet anset for rigtigst at lægge *A* til Grund (med Varianter fra *B*) og hertil fra *B* at føje den fyldigere Gennemgang af Sagen med Jacob Blom¹. —

7. Magister Iens Olufsen Brasen fød i Daugberg i Fiends Herred udi Wiborg Stifft, hvor hans Fader var Præst. I 4re Aar frekventerede han Roskilde Skole², blev derfra dimitteret 1676.

I Riibe var han Con-Rector fra 1688 indtil 1698³. d. 2 Augusti, da han blev kaldet til Sogne-Præst til Nørbye Meenighed her. Hans Kiærestis Navn var Helena Kirstine, en Præste-Datter fra Sielland⁴, med hende aulede han en Dotter, som siden blev gifft med h^r Jacob Tage, Sogne-Præst for [N. Søby] Meenighed i Fyen⁵; Hun blev ligeledes kun Moder til een Dotter, hvis Fødsel kostede hendes Liv. Mag: Brasen tog denne sin Dotters Dotter til sig, gifftede hende siden med sin Successor h^r Taulou⁶.

Ved Mag: Brasens Ankomst var Meenigheden her [i] slet Tilstand, aabenbare Synder og Laster øvedes uden Skam

¹) Et stærkt forkortet Uddrag af *A* har tidligere været meddelt i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn XXXII, 1819, S. 1588—90, og derefter i N. C. Øst, Literaturlexicon, 1826, S. 36—7, begge Steder dog med den forvanskede Navneform Jens *Bensen*! — Baade *A* og *B* synes benyttet i Fra Ribe Amt IV, 1915—18, S. 198—200. Baade Forskelle og Ligheder mellem *A* og *B* er saa store, at der næppe er Tale om et direkte Forhold mellem dem, men om Afhængighed af en fælles (nu tabt) Kilde.

²) I sin »Discurs om Stædernes Forandring med Tiderne«, 1729, S. 12f. taler Jens Brasen om Roskilde »min Skole-Bye, hvor jeg frekventerede i 4 Aar« til 1676, og om de sørgelige Forandringer der i Løbet af kort Tid var foregaaet med Byen. »Men hvad er Roeskild nu mod den gamle Roeskild?«

³) B tilføjer: »var først Collega i Riibe Skole«. —

⁴) B: »som var Huusholderske hos Biskop Lodberg« [ϝ: Christen Lodberg i Ribe].

⁵) B: »Sogne Præst for Soebye og Heden i Fyen«. — Jacob Hansen Tage (1683—1737), siden Sognepræst i Flødstrup-Ullerslev, gift 1° med Dorothea Kirstine Brasen († 1709).

⁶) Jørgen Bjørn Taulov (1692—1739), Sognepræst i Nordby 1736—39, gift med Helene Kirstine Brasen († 1733).

eller Undseelse; Den største Deel levede hen i Vankundighed, faa kunde læse i Bog, og færre lagde Vind paa en sand Gudfrygtighed. Mag: Brasen antog sig sit Embede med Alvorlighed, straffede med Nidkiærhed de i Svang gaaende Synder og Laster, i sær viiste han sig u-trættelig i Ungdommens Underviisning, anførte dem til Læsning, Bøn og Sang; saa han med Tiden fik Meenigheden omstøbt i en bedre Form. Denne tro Hyrdes Navn er her i stor Velsignelse¹. A^o 1724 antog han h^r Jørgen Biørn Taulou til Capellan og Successor, men han tog meget feil i dette Vall; thi H^r Taulou var just ikke oplagt til Præste-Embedet². Gud forleente den gamle flittige Mag: Brasen Kræfter til selv at forrette sit Embede til hans Død, saa h^r Taulou forrettede gandske lidet i Embedet, medens han levede. Nogle Aar før hans Død blev han Enkemand, han var her udi ligesaa taalmodig, som han derefter, som forhen, forblev flittig i sit Embede. Endelig forløste Gud ham fra det Aag, han havde baaret af sin Ungdom i 10 aars Skole- og 37 aars Præste-Embedet, ved en salig Død d. 2^{den} Januarii 1735 i en velsignet alder af 78 aar³.

Af hans Skriffter findes trykte:

1. Discours om Stædernes Forandring med Tiderne nu til Forværing, nu til Forbedring, i anledning af den uden Riiber-Byes Nørre-Port forandrede Kongl: Ladegaard til en Kongl: Stifft Amtmands Residentz og Herre-Gaard, tillige om Huusets og særdeles om dette Kongl: Stifftamt-

¹) Biskop M. Anchersen kalder 1731 Jens Brasen »voris af Guds Kirke og Skole vel-fortiente Mag. J. B.« (Approbation til J. Brasen, Himmel-Taxt), og Biskop L. Thura berømmer i høje Toner J. B. som »den velsignede Guds Mand«, der førte »en gudelig og lærd Pen« (Approbation 1729 til Jens Brasen, Den vildfarende og Guds Ord modstridende Meening . . .).

²) I Jørgen Taulous Vita i Liber daticus Fol. 24 hedder det bl. a.: »HE^r Taulou maatte efter Mag: Brasens Død, formedelst sit slette helbred og svage hukommelse forsyne sig med en Capellan«.

³) B: »en salig Død d. 2 Jan: 1736«. — Han begravedes 11. Januar (Nordby Kirkebog).

mands Huuses Indvielse (Psal. 30) af de Høyædle og Velbr Huusets Beboeres ydmyge og underdanige tiener Iens Brasen, Sogne-Præst til Nørbye Meenighed paa Fanø. Skrevet sammesteds d. 5te Junii 1725. Kbhaun trykt udi H: K: M: privilegerede Bogtrykkerie 1729.

2. Oratio sacra jubilæo-Gamica, det er en Gudelig Tale, holden i Huuset d. 4 Feb.^r 1728 ved tvende gamle Ægte-Folk i Nordbye Sogn paa Fanø, Hans Hansen og Karen Anders Datter, effter at de havde levet sammen 53 Aar, hvorved ere anførte Exempler fra andre Stæder paa dem, som have levet langt længere sammen i ægteskab, nemlig 56. 61. 62. 75. 80. 89. 93 ja 100 Aar. Khaun 1728.

3. Den vildfarende og Guds Ord modstridende Lærdom at Hedningerne blive salige uden Christi Kundskab og Omvendelse til Ham. af Guds Ord og d. h: Skriffte med vores reene Evangeliske Læreres Vidnesbyrd giendrevet og refuteret af Iens Brasen, Sogne Præst til Norbye Meenighed paa Fanø. Khaun, trykt hos I. I. Hofner.

4. Liig-Prædiken over Kong Frideric den Fierde, holden i Norbye Kirke paa Fanø den 12 Decemb:^r 1730. Khaun 1732.

5. Tænk derpaa Kiøbenhavn i Anledning af Kiøbenhavn's Ildebrand den 20de Octob.^r

6. Dissertatio Philologica de Etymologia. Hafn: 1679. 4.

Magister Brasen havde og i sit Embede mange Fortrædeligheder af den forhen ommældte¹ Iacob Blohm; Samme Mand var, som meldt er, ikke vel forvaret i hovedet. Den første Aarsag til Misforstaaelse imellem Mag: Brasen og ham skal have været denne: at da Mag: Brasen paa h: 3 Kongers Dag prædikede om Stiærnen, der veilede[de] de viise til Bethlehem, traade I: Blohm under Prædiken ud af sin Stoel, og sagde med høy Røst, at dersom Meenigheden vilde gaae hiæm med ham, vilde han give dem bedre Underretning om denne Stiærne. Mag: Brasen blev over saadan Blohmes Tale heel altereret, og fandt sig til med i sit Embede meget for-

¹) Er ikke omtalt før. Jvfr. S. 279 ff.

nærmet, Her til kom og en Dispute med samme Mand om hans Forhold i Skriftestolen; thi Blohm vilde ingen Skriftebøn læse, eller gjøre nogen slags Bekiændelse for Præsten, hvilket Mag: Brasen paastod at Blohm burde gjøre.

Sligt, og anden meere Blohms uriimelige Forhold gav Mag: Brasen Aarsag til at klage over Blohm hos Kongen. Kongl: Ordre kom derpaa til Stiftt-Amtmanden og Biskopen, at de skulle undersøge denne Sag. Mag: Brasen og Blohm bleve indkaldede, men den sidste exciperede mod Retten, eftersom han var en Keiser og Apostel, og blev Sagen derfra henviist¹.

Endelig, siden Iacob Blohm ellers i andre Maader levede roelig og stille og førte et skikkeligt og Gudfrygtigt Levnet, fandt Mag: Brasen tænligest at give efter og bære over med hans Skrøbeligheder, der ikke kom af nogen Ondskab, men af en forvirret hjerne. Blohm døde den 13de Martii 1754, 82 aar gammel². Han blev indtil hans sidste Tiid bestandig i Tanke om det Keyserdom, han meente han skulle faae i Zytland.

Slutningen af Jens Brasens Vita i Redaktion *B* lyder saaledes:

¹) Den 14. Maj 1717 fik Stiftsbefalingsmand, Etatsraad H. E. von Calnein og Biskop Laurids Thura i Ribe kgl. Befaling til »udi Mindelighed« at skaffe Mag. Jens Brasen Satisfaktion for, hvad han havde lidt af Jacob Ibsen Blom. Det omtales i Brevet, at Brasen havde klaget over, at han af Blome var blevet »paa hans Person og Embede med ærrerørige og bespottelige Ord groveligen . . . angrebet, endeel udi en Seddel, hvorudi hand hafde lagt sit Jule-Offer, og endeel udi en Missive af dato 21 Ianuarii 1717«. Videre oplyses det, at da begge Parter var blevet indkaldt til en Forhandling hos Biskop Thura, havde kun Jens Brasen indfundet sig (Jydske Tegn. 1717 Nr. 27; intet Indlæg bevaret). Den 26. Novbr. 1717 fik Biskop Thura kgl. Ordre til at beskikke en af de nærmeste og bedste Prædikanter af Ribe Stift til med Sagtmodighed at bringe Jacob Blom fra sin Vildfarelse. Vil han ikke være at bringe fra sine en Gang fattede Griller, skal han holdes fra Nadveren, »indtil hand eengang igien til sin rette forstand kand komme« (Jydske Tegn. 1717 Nr. 76; intet Indlæg bevaret).

²) Saaledes ogsaa i Nordby Kirkebog.

Mag. Brasen hafde og i sit Embede endeel Fortrædeligheder af en Person nafnlig Jacob Blom, som var her af Sognet, hvis rette Nafn var Jeppe Ipsen, og effter Hollandsk Maade i Stæden for sit Døbenafn Jeppe kaldede sig Jacob; han hafde giordt adskillige Reyser til Ostindien og samlet endeel Penge, men derved tabt eendeel af sin Forstand. Da han kom Hiæm til sit Fæderneland 1716, indlod han sig i Egteskab med HE. Lauge Sønderhoes¹ Daatter Maren Lauges Dr, gjorde store Figurer, indbildende sig at være en Keyser i Züthland, som han kaldede det. Han kommer til Skriffte hos Mag: Brasen, som ville høre hans Skrifftemaal, hvilket denne indbildte [Keyser?] syntes at være alt for stor Dristighed af Præsten, som best kan sees af dette Brev, som Præsten skrev ham til d. 4 Jan: 1717 saa lydende:

Velagtbare Sr Jacob Blom:

Saasom ieg, seenist I var i Skriffte Stoelen, ey fant mig paa mit Embedes Vegne saa fornøyet, som ieg vel hafde ønsket og formodet, i det, da ieg effter Eders Begiæring at ville høre Eders Skrifftemaal og tilsige Eder Eders Syn ders forladelse, spurgte: Hvad Skrifftemaal I da gjorde for Gud, I da svarede: *Jeg kand intet læse, ieg veed intet, ieg har glemt det, ieg kand ey lære det, ey heller vil ieg*, meenende det, kand ieg troe, om den lange Børne Lærdom i Catechismo, som dog ikke meentes, ey heller blev fordret, men alleneste kortelig at giøre sit Skrifftemaal, som enhver Christen bør baade kunde og ville giøre, og som ieg ufor nøyet med saadanne Ord sagde: Kand I da ikke sige: Ja, ieg bekiænder mig at være en arm Syndere? I da med en vreedagtig Mine svarede: *Ja, ieg bekiænder mig at være en Syndere, See nu*. Da, som man muelig effter saa mange Aars fraværelse kand have forgiæt vores Kirke Skik og behøve Underretning, meddeeles den her paa best og velmeent Maade og gives tilkiænde, at naar I kommer igien i Skriffte Stoelen, I da maa være Christelig og sømmelig betænkt paa at giøre Eders Skrifftemaal, hvilket kand skee paa en kort

¹) Sognepræst i Nordby paa Fanø Lauge Pedersen (Sønderho) († 1700).

Maade effter indlagde formular, eller paa anden Maade, som I effter Eders Andagt selv gudelig kand forfatte, eller andensteds søge; Saa gjør Eders Kone, Moder og Kones Brødre |: hvilket ieg og forestillede Eder i Skrifftestoelen til Exempel:|, saa gjør ieg og min Kone, saa gjør HE. Christian¹ og hans familie, saa gjør andre smukke Folk. At det ey blev fordret af Eder første gang, I var hos mig i Skriffte Stoelen, var aarsag, at ieg ey tvivlede paa, I jo baade kunde og ville gjøre det, naar det blev fordret, som ieg da ey vidste, om I blev her i Menigheden og gik her offtere til, lod ieg det saa passere og ey kunde tænke, at derved af Eder skulle gøres nogen difficultet, men nu, som I er et Lem i Vores Menighed, er det jo sømmeligt og tilbørligt baade for Eder og mig at holde ved den hellige Forretning en Regulair skik.

Jeg hørte i Skrifftestoelen disse 2de Poster af Eder, at I sagde til mig: 1. *I veed, hvorfor jeg kommer.* 2. Da ieg med Apostelen Johanne sagde: dersom vi bekiænde vore Synder, da faldt I mig ind i Ordene og sagde: *Ja, for Gud.* Ligesom Præsten skulle være udelukt og ingen Bekiændelse høre. Jeg svarer herpaa, dette synes at smage af en Foragt til Embedet og Embedets tienere, thi 1. Endskiønt ieg veed, hvorfor I kommer, saa er det dog ikke nok, men ieg bør og at viide, hvordan I kommer, og hvorledes I kommer, og hvorledes kand ieg viide det, uden ieg hører det. 2. At I kand grundelig være underrettet om Beskaffenheden, at Præsten sidder ey allene for at tilsige Syndernes Forladelse, men endog at høre Syndernes Bekiændelse, da vil ieg have Eder henviist til H^s Kongl. Mayt^s Lov og Kirke Ritual grundet paa Guds Lov, hvoreffter det tilkommer Eder, mig og enhver ærbødigst og hørsommeligst at forholde; effter den forandførte Maade gjør adskillige smukke Folk deres Skrifftemaal og det uden Begiæring at høre den; andre, som bruge den gemeene Maade: Jeg beder Eder,

¹⁾ Formentlig Sognepræsten i Sønderho paa Fanø Christen Engelse-toft († 1742).

I vil høre min Skrifftemaal etc: Læser derpaa enten Skriffte Bønnen, som findes anskreven i Catechismo for de Eenfoldige, eller og, som den er vidtløfftig, svarer mig til de fornødneste Spørsmaal, hvoraf ieg kand viide, at de forstaaar, hvad de her har at gjøre, og at de ere ret skikkede og bereede. Skulle det ikke behage Eder at gjøre Skrifftemaal paa den først anførte Maade, da, om I vil svare mig sømmeligen og med et andægtig Hierte til nogle Spørsmaal, vil ieg og dermed være fornøyet, at det kand da blive ved disse 3:

1. Bekiænder I, at I er en arm Synder, der har fortient Guds Vrede og Unaade med Straf og Fordømmelse? Svar: Ja vist bekiænder ieg det.
2. Indflyer I til Guds Naade og troer, at Gud for sin Søns Iesu Christi Skyld vil være Eders Synder Naadig? Svar: Ja ieg gjør.
3. Begiærer I herpaa inderlig Afløsning og Forladelse med Løffte om Eders Levnets Forbedring ved Guds Hiælp? Svar: Ja ieg begiærer og lover det.

Hvilken af disse Maader I vil udvælge at gjøre Eders Skrifftemaal paa, skal fornøye mig og være min Samvittighed nok til at lægge min Haand paa Eders Hoved; Men uden eet af Deelene staaar mit Emdede og Samvittighed imod, hvorfor ieg og effter god og lang Betænksomhed skriver Eder dette saa udførlig til Underretning og Underviisning, I, som endnu kand agtes for en fremmed Mand i Menigheden, at I kand viide og gjøre med andre skikkelige Guds Børn, hvad Eders Christendoms Pligt fordrer, og skikkes det Eder betimelig, at I kand have Tiid til med Sindighed og sund Fornuft at overveje, betænke og fornemme, at her fordres intet af Eder andet, end hvad som Embeds Pligt effter Guds og Kongens Lov med sig fører, som ieg og paa Guds og mit Embeds Vegne beder og formaner Eder kiærligen og som den, der skal sørge baade for Eders og andres Siæle, saalænge de ere mig betroede,

og I dette optager, som det er meenet og skrevet med et got velmeenende Hierte og saasom det, der af Eder paa Embeds Vegne fordres, sees at være af ingen Besværlighed, saa beder ieg, at I med en hiertelig Beredvillighed føyer Eder effter ovenskrevne og med en sagtmodig, ydmyg og andægtig Aand forekommer all Uvillie, som kand forarsage Fortrydelse og Fortræd. Thi Loven taler noget skarp pag: 235 art: 16, som ieg dog her ey vil anføre i Formodning, at det ey skulle giøres Fornøden. Ønsker Eder, mig og enhver Lykke og retskikkede Hierter til saaledes at forholde os ved vor Kirkegang, vor Skrifftegang og vor Guds Bordsgang, at naar Vi skal gaae all Verdens gang, Vi da maa giøre en Himmegang. Eder Gud befalet af Eders

Velvillige

Nordbye paa

I: Brasen.

Fanø d. 4 Jan: 1717.

Dette Brev udrettede intet hos denne Mand til Overbeviisning, men meere Forbitrelse, saaat da Præsten Hellig 3 Konger Dag dereffter d. 6 Jan: prædikede om Stiærnen, som veyledede de Viise af Østen til Bethlehem, traade Jacob Blom ud af sin Stoel og sagde med høy Røst: »Mag: Iens, I staar og prædiker imod en Guds Gesant, det er ieg, saa sant som Herren lever, ieg blev kaldet for 15 Aar siden i Amsterdam.« Vendte saa sin Tale til Menigheden sigende: »I got Folk, hvem der vil, kand komme til mig i mit Huus, der skal I faae videre Underviisning og Underretning.« Sluttelig saae han op til Præsten og sagde: »Jeg har sagt Eder det 3 gange tilforn, og nu den 4de gang, at ieg er en Guds Gesant«, derpaa bad han far vel og gik.

Mag: Brasen blev altereret, fant sig tillige fornærmet i sit Embede, som gav ham Aarsag at klage til Kongen over denne og mere Bloms urimelige Opførsel. Herpaa ankom Kongl. Rescript af 14 Maii til Stifft Amt Manden og Biskopen, at denne Sag skulle forblive ved Lands Lov og Ret. De bleve derfor begge indkaldede for Stifft Amt Manden og Biskopen, om den Sag kunde i Mindelighed blive afgjort.

Men Blom paastod der Satisfaction som en Keyser og Gesant af Gud. Hvorfor Sagen blev henviist til Verslig Ret, som sees af denne Forretning:

A^o 1717 d. 28 Junii vare effter Hs. Kongl. Mt^s Aller Naadigste Befalning til mig underskrevne Henrich Ernst von Calnein, Kongl. Mt^s Stiffts Befalnings Mand over Riiber Stifft, Etatzraad og Amt Mand over Riiberhuus Amt, og mig Lauritz Thura, Biskop over Riiber Stifft, Hr. Mag: Jens Brasen, Sogne Præst til Nordbye Meenighed paa Fanøe, samt een af hans Sogne Mænd, navnlig Jacob Blom, for os udj Riibe Capitel eller Capell indkaldede, hvor da, effterat Vi hafde i begges nærværelse effterlæst og overveyet, hvis Velb^{te} Mag: Jens Brasen paa bem^{te} Jacob Blom hafde at præterendere |: hvorom han forhen sin Allerunderdanigste Supplication til H^s Kongl. Mt^t allerunderdanigst haver indgivet :|, foreholdt og formanede Vi bet^e Blom til, at han ville betænkt være paa, at dette Væsen kunde i mindelighed komme til Ende, og at give sin Sogne Præst den Satisfaction, som af bet^e Blom effter hans formaskelige Forhold billigen kunde æskes. Men Jacob Blom paastod herimod: At hannem og af Mag: Brasen burde paa sin Side at gives Satisfaction, fordj han er en Keyser og Gesant af Gud, og at sligt i Amsterdam over alt er kundbart paa 11te Aar siden, og at han sammestæds paa et halv Aars Tiid for alle tilstæde sig indfindende for aabne overdøre hav[d]e prædiket, for hvilken aarsags Skyld han formeener sig, som en Guds Gesant ey at være forpligtet til for nogen Rettergang udj den Sag at møde eller tilsvare. Effter hvilken Beskaffenhed har vi denne Sag til Verslig Ret henviist, og derpaa vores Forretning med egne Hænder underskrevet, og i saa Maade H^s Kongl. Mt^s allernaadigste Befalning til os allerhørsommeligst og underdanigst effterkommet. Riibe Anno et die ut supra.

H: E: v. Calnein L: Thura¹.

¹) Stiftamtmand i Ribe 1711—25, siden Konferensraad, Henrik Ernst v. Calnein († 1726). — Biskop sst., Mag. Laurids Thura († 1731).

At dette, saaledes som ovenskrevet er, udj H: Mag: Brasens og bem^{te} hans Sogne Mands Jacob Bloms nærværelse passeret og tilgaaet er, vidner og vedstaaer de begge hermed med egne Hænder. Riibe d. 28 Junii 1717.

I: Brasen K: Jacob Blom

Men da Mag: Brasen var aldeles ikke for, at indlade sig i de Vanskeligheder, som kunde følge med at proseqvere Sagen ved Verslig Ret, udvirkede han omsider en Kongl. Befalning af 26 Nov: 1717, at Jacob Blom skulle forsendes til en anden Præst i Herredet for at hiælpes af fra hans vildfarende Griller, hvorved det blev end meer bekjændt, at han ikke var rigtig i Hovedet, og som han ellers i andre Maader levede roelig og stille og førte et skikkelig Levnet, kom han til Fanø igien, hvor han døde d: 13 Mart: 1754 gammel 82 aar; han blev indtil hans sidste tiid bestandig i tanke om det Keyserdom, han indbildte sig at skulle faae i Züthland. — — —

Dette haves om Mag: Brasen af D. Grønlund.